

**Рекомендації щодо реалізації
правопросвітницького проекту
«Я маю право!» у 2019 році**

У зв'язку з набранням чинності Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)» № 2657-VIII від 18 грудня 2018 року та на виконання розпорядження Кабінету Міністрів України «Про реалізацію правопросвітницького проекту «Я маю право!» у 2017-2019 роках» № 638-р від 13 вересня 2017 року інформуємо про те, що розпочато новий етап правопросвітницької кампанії «Стоп булінг!».

Надаємо в електронному вигляді план-конспект уроку «Стоп булінг» для учнів 1-8 класів, буклет і плакат «Зупинимо булінг разом!» та просимо **провести в ЗЗСО уроки «Стоп булінг» класними керівниками 1-11 класів.**

Про проведення вказаних заходів класними керівниками 1-11 класів, просимо надати інформацію до **13 лютого 2019 року** на електронну адресу: adera1983@ukr.net

ДЕ І ЯК ОТРИМАТИ ДОПОМОГУ?

– безоплатна юридична допомога (захист, представництво у суді, складання документів)
Постраждалим від домашнього насильства гарантується правовий захист, правові послуги призначеного адвоката (юриста) оплачує держава.

Контакти центрів:

www.legalaid.gov.ua/ua/local-centres

– психологічна підтримка та соціальні послуги (консультування, кризове та екстрене втручання, соціальний супровід, посередництво тощо) **у центрах соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, мобільних бригадах соціально-психологічної допомоги**

Контакти центрів:

<http://www.msp.gov.ua/news/14911.html>

Контакти мобільних бригад:

<http://www.msp.gov.ua/news/14910.html>

– тимчасовий притулок у центрі соціально-психологічної допомоги, кризовому центрі або притулку для жертв домашнього насильства

Контакти центрів:

<http://www.msp.gov.ua/news/14909.html>

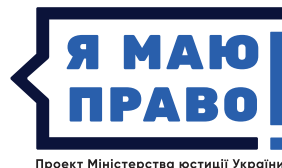
Потрапити до такого закладу можна, звернувшись до місцевої державної адміністрації або міської ради.

Якщо Ви стали свідком домашнього насильства щодо своїх близьких, рідних, знайомих, звертайтеся до поліції! Ваша небайдужість може врятувати чиєсь життя*

**За статистикою, щороку понад 600 жінок в Україні гинуть в результаті домашнього насильства.*

Згідно з дослідженнями за оцінками експертів менше 23% постраждалих звертаються за допомогою.

Разом зробимо Україну вільною від насильства!

**Знаю!
Дію!
Захищаю!**

МАЄШ ПИТАННЯ?

pravo.minjust.gov.ua

Загальнонаціональний правопросвітницький проект "Я МАЮ ПРАВО!" має на меті навчити громадян користуватися своїми правами та захищати їх у разі порушення.

Координаційний центр з надання правової допомоги

Міністерство
соціальної політики України

ПОЛІЦІЯ

0 800 213 103

Єдиний контакт-центр системи безоплатної правової допомоги цілодобово та безкоштовно у межах України

pravo.minjust.gov.ua/kontakti

Найближчий центр надання правової допомоги

ЯК ПРОТИДІЯТИ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ?

**ЗАХИЩАЙ СВОЇ ПРАВА
РАЗОМ З МІН'ЮСТОМ!**

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО – ЦЕ

- **фізичне** (заподіяння тілесних ушкоджень, незаконне позбавлення волі, мордування, залишення в небезпеці, ненадання допомоги, заподіяння смерті);
- **сексуальне** (будь-які діяння сексуального характеру, вчинені без згоди особи);
- **психологічне** (словесні образи, погрози, приниження, переслідування, залякування, обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, що спричиняють невпевненість, нездатність захистити себе, шкоду психічному здоров'ю);
- **економічне** (умисне позбавлення житла, їжі, одягу, коштів чи документів, перешкоджання в отриманні лікування, заборона працювати, примушування до праці, заборона навчатися).

Хто несе відповідальність за домашнє насильство?

Кривдник з числа таких осіб:

- подружжя;
- особи, які проживають (проживали) спільно однією сім'єю;
- їх родичі;
- опікуни, піклувальники, прийомні батьки, батьки-вихователі, патронатні вихователі;
- колишнє подружжя;
- наречені;
- особи, які мають спільних дітей;

ЩО РОБИТИ У РАЗІ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА?

Одразу викликати поліцію – 102

Звернутися на «гарячу лінію» – 116-123 (цілодобово та безкоштовно в межах України)

Якщо Ви стали свідком насильства стосовно дитини – негайно повідомте про це службу у справах дітей! Захистіть дитину від домашнього насильства!

Найнебезпечніший співучасник домашнього насильства – мовчання!

#СтопНасильство

Законом України «Про запобігання та протидію домашньому насильству» передбачено нові механізми захисту від домашнього насильства:

Терміновий заборонний припис

Підстава: ініціатива поліції або заява постраждалої особи

Передбачає для кривдника:

- зобов'язання залишити місце проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборону на вхід та перебування у місці проживання (перебування) постраждалої особи;
- заборону в будь-який спосіб контактувати із постраждалою особою.

За невиконання припису – штраф, громадські роботи або адміністративний арешт.

Термін дії припису – до 10 діб.

ОБМЕЖУВАЛЬНИЙ ПРИПИС

Підстава: заява постраждалої особи або її представника, батьків, родичів, органу опіки та піклування.

Рішення про застосування обмежувального припису **приймає суд не пізніше 72 годин.**

Передбачає для кривдника:

- заборону перебувати у в місці спільного проживання (перебування);
- усунення перешкод у користуванні майном потерпілою особою;
- обмеження спілкування з постраждалою дитиною;
- заборону наблизитися на визначену відстань до місця проживання (перебування), навчання, роботи, інших місця відвідування постраждалої особи;
- заборону особисто і через третіх осіб розшукувати постраждалу особу, переслідувати її, спілкуватися з нею;
- заборону вести листування, телефонні переговори з постраждалою особою.

Термін застосування – до 6 місяців.

СТОПБУЛІНГ

#СтопБулінг

#ЗупинимоБулінгРазом

#НіЦькуванню

БУЛІНГ – ЦЕ НАСИЛЬСТВО:

- ФІЗИЧНЕ

штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних ушкоджень

- ПСИХОЛОГІЧНЕ

принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж

- ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ЗАСОБІВ ЕЛЕКТРОННИХ КОМУНІКАЦІЙ (КІБЕРБУЛІНГ)

публікація фото та відео принизливого змісту, створення несправжніх профілів, залякування та шантаж через sms-повідомлення та електронне листування, виключення із кібер-груп та блокування в соціальних мережах, «тролінг»

- ЕКОНОМІЧНЕ

крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей

- СЕКСУАЛЬНЕ

принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти

ОЗНАКИ БУЛІНГУ:

- повторюваність
- фізична або психічна шкода
- нааявність сторін – кривдник, потерпілий, спостерігачі
- вчиняється у закладах освіти щодо дітей або вчителів

ЩО РОБИТИ?

Якщо ти або твої знайомі постраждали від булінгу – звернися із заявою про випадки булінгу (цькування) до керівника закладу освіти.

Якщо тобі необхідна правова допомога (юридична консультація, складання заяви, інших документів) – звернися до Єдиного контакт-центру безоплатної правової допомоги **0 800 213 103** (цілодобово і безкоштовно в межах України).

Якщо тобі необхідна психологічна допомога – звернися на Національну дитячу «гарячу лінію» **116 111**.

Якщо вчителі та адміністрація не вирішили проблему – звертайся із заявою до поліції.

АДМІНІСТРАТИВНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Булінг*

- штраф від 850 до 1700 грн
- громадські роботи від 20 до 40 годин

Неповідомлення керівником закладу освіти органам Національної поліції про випадки булінгу

- штраф від 850 до 1700 грн
- вправні роботи до одного місяця з відрахуванням до 20 % заробітку

Булінг, вчинений повторно протягом року або групою осіб*

- штраф від 1700 до 3400 грн
- громадські роботи від 40 до 60 годин

*застосовується до дітей від 16 років та батьків, чиї діти вчинили булінг у віці від 14 до 16 років

18 грудня 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон №2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», яким закріплено поняття булінгу (цькування) та відповідальність за його вчинення.

МАЄШ ПИТАННЯ?

pravo.minjust.gov.ua

Загальнонаціональний правопросвітницький проект «Я МАЮ ПРАВО!» навчас громадян користуватися своїми правами та захищати їх у разі порушення.

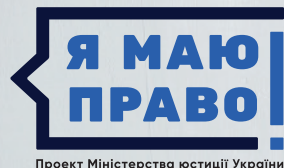
ЯКЩО ВАША ДИТИНА АГРЕСОР

- Відверто поговоріть з дитиною про те, що відбувається, з'ясуйте мотивацію її поведінки;
- Поясніть дитині, що за вчинення булінгу (цькування) наступає адміністративна відповідальність;
- Чітко і наполегливо попросіть дитину припинити таку поведінку; повідомте їй, що будете спостерігати за її поведінкою;
- Зверніться до шкільного психолога і проконсультуйтеся щодо поведінки своєї дитини під час занять;
- Дотримуйтеся рекомендацій комісії з розгляду випадків булінгу, якщо щодо вашої дитини.

Пам'ятайте, дитина-агресор не зміниться відразу! Це тривалий процес, який потребує витримки і терпіння!

ЯКЩО ВИ СТАЛИ СВІДКОМ БУЛІНГУ

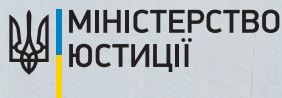
- Спробуйте припинити цькування – булінг не слід ігнорувати;
- Обов'язково повідомте керівництво закладу освіти про ситуацію, що склалася;
- У разі бездіяльності керівництва закладу освіти – зверніться із заявою в поліцію!

**Знаю!
Дію!
Захищаю!**

Проект Мін'юсту "Я МАЮ ПРАВО!" навчає громадян користуватися своїми правами та захищати їх у разі порушення

pravo.minjust.gov.ua

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

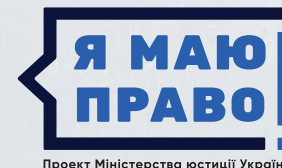
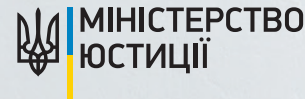

Координаційний
центр з надання
правової допомоги

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ

18 грудня 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон №2657-VIII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)», яким закріплено відповідальність за вчинення булінгу.

ЗУПИНИМО БУЛІНГ РАЗОМ!

**ЗАХИЩАЙ СВОЇ ПРАВА
РАЗОМ З МІН'ЮСТОМ!**

БУЛІНГ – ЦЕ НАСИЛЬСТВО

- фізичне:** штовхання, підніжки, зачіпання, бійки, стусани, ляпаси, нанесення тілесних ушкоджень
- психологічне:** принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, міміка обличчя, поширення образливих чуток, ізоляція, ігнорування, погрози, жарти, маніпуляції, шантаж
- економічне:** крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей, вимагання грошей
- сексуальне:** принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, прізвиська та образи сексуального характеру, зйомки у переодягальнях, поширення образливих чуток, сексуальні погрози, жарти
- кібербулінг:** приниження за допомогою мобільних телефонів, інтернету, інших електронних пристроїв

ОЗНАКИ БУЛІНГУ:

- повторюваність
- наявність сторін – кривдник, потерпілий, спостерігачі
- фізична або психічна шкода
- вчиняється у закладах освіти щодо дітей або вчителів

ЯКЩО ВАША ДИТИНА СТАЛА ЖЕРТВОЮ БУЛІНГУ

- 1 Зверніться із заявою про випадки булінгу (цькування) щодо вашої дитини до керівника закладу освіти;
- 2 Поясніть дитині, до кого вона може звернутися за допомогою у разі цькування (вчителі, керівництво школи, психолог, старші учні, батьки інших дітей, охорона);
- 3 Якщо вирішити ситуацію з булінгом на рівні школи не вдається – зверніться в поліцію!

ДЕ ОТРИМАТИ ДОПОМОГУ?

Якщо Вам необхідна правова допомога (юридична консультація, складання заяви, інших документів) – зверніться до Єдиного контакт-центру безоплатної правової допомоги за номером **0 800 213 103***.

ВАЖЛИВО: діти мають право безоплатно отримати послуги адвоката (складання заяв, представництво в суді)

Якщо дитині необхідна психологічна допомога – зверніться на Національну дитячу «гарячу лінію» для дітей та батьків з питань захисту прав дітей за номером **116-111**.

**цілодобово та безкоштовно в межах України*

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ

Булінг*

штраф
від 850 до 1700 грн.

громадські роботи
від 20 до 40 годин

Булінг*, вчинений повторно протягом року або групою осіб

штраф
від 1700 до 3400 грн.

громадські роботи
від 40 до 60 годин

Неповідомлення керівником закладу освіти органам Національної поліції по випадки цькування

штраф
від 850 до 1700 грн.

виправні роботи
до 1 місяця
з відрахуванням до 20 % заробітку

**Застосовується до дітей від 16 років та батьків, чий діти вчинили булінг у віці від 14 до 16 років.*

Урок «Стоп булінг» для учнів 1-8 класів

Мета: вироблення нульової толерантності до проблеми булінгу, розвиток співчутливого ставлення до жертв насилля, навички надання і отримання допомоги

Тривалість: 45 хв.

Обладнання і матеріали:

- комп'ютер, проектор для перегляду відео;
- відеоролики (1-2) для різних вікових груп;
- папір, олівці або ручки, котушка ниток;
- роздаткові матеріали (буклети, плакати, наліпки, карточки для комунікації)

План уроку

1. Вправа «Метод розстановки сил» (зробити на перерві перед початком уроку)
2. Перегляд відеороликів про булінг (10 хв.)
3. Обговорення теми (15 хв.)
4. Гра «Це булінг?» для 1-8 класів (5 хв.)
5. Робота з формулою «stop-talk-walk» для 1-8 класів (10 хв.)
6. Підведення підсумків заняття, гра «Павутинка» (5 хв.)

Метод розстановки сил

Перед початком уроку попросіть кожну дитину на аркуші паперу написати прізвища чотирьох дітей, з якими вона хоче сидіти поруч за партою. А також прізвище того, кого вона вважає своїм найкращим другом. Отриману інформацію передайте вчителю. Коли вчитель проаналізує результати, то легко помітить, кого з дітей «забули», не згадали зовсім. Цей метод має назву «розстановка сил». Завдяки йому можна дослідити комунікацію в колективі й дізнатися, хто в класі жертва, хто агресор, хто є неформальним лідером, а від кого відвернулися однолітки.

Хід уроку

Доповідач (заходить до класу, де сидять учні, і коли всі зайдуть до класу – зачиняє двері і на дверях вішає плакат з червоним знаком **«STOP БУЛІНГ»**): Відтепер наш клас – зона, вільна від булінгу. Ми ж не впустимо злих булі до класу, правда?

(Представляється і починає урок): Доброго дня! Мене звати..., я І сьогодні ми з вами поговоримо про булінг. Як ви вважаєте, що таке булінг (цькування)?

(просить дітей пояснити, як вони розуміють поняття «булінг»).

Так, дійсно, кожен з вас має рацію. Якщо підсумувати усе що ми сказали, виходить, що булінг – це агресивна і вкрай неприємна свідома поведінка однієї дитини або групи дітей стосовно іншої дитини, що супроводжується фізичним і психологічним тиском.

А давайте дізнаємося, звідки взялося це незвичайне слово «булінг». Це слово прийшло до нас із англійських країн, де словом **«bully»** називають хулігана, забіяку, задираку, тобто людину, яка поводить себе погано, ображає інших та пакостить.

Я пропоную нам подивитися декілька відеороликів, в яких розповідається про шкільний булінг і побачимо, як же він виглядає. Адже деколи ми можемо навіть не розуміти, що те, що відбувається з нами – це булінг.

(дивляться відеоролики)

Відеоролики:

1-4 класи <http://autta.org.ua/ua/materials/material/V-deo--Kam-n--nozhits---pap-r-/>
5-8 класи <https://www.youtube.com/watch?v=FoV-97RFkTE> (1 половина)
<https://www.youtube.com/watch?v=espwzDTLVkE&t=14s>
https://www.youtube.com/watch?v=9de_ose8pia

Обговорення теми

Доповідач: Отже, щойно ми з вами переглянули два відеоролики, які висвітлюють проблему булінгу серед школярів. Давайте обговоримо підняті в мультфільмах теми та трохи більше дізнатися про таке явище, як булінг.

Ситуація з булінгом в Україні доволі невтішна. У 2017 році 7 з 10 дітей стикалися з булінгом в тих чи інших проявах (були жертвою або свідком). Крім того, існують **різні види булінгу**:

- ✓ Фізичний (завдання ударів, штовхання, пошкодження або крадіжка особистих речей)
- ✓ Психологічний (обзивання, глузування або висловлювання, якими ображається стать, раса або національність, виключення інших із групи, розповсюдження пліток або чуток)
- ✓ Кібербулінг (новий вид булінгу, який виник з приходом в наше життя соціальних мереж: образливі повідомлення з погрозами, відредаговані фотографії, блокування акаунтів, навіть шантаж).

Багато хто не надає булінгу значення. Але насправді це не просто пустощі або грубість, а особлива форма взаємин, яка з часом переростає в насильство.

Зовсім недавно Верховна Рада України прийняла Закон, яким закріпила поняття булінгу (цькування) та відповідальність за його вчинення. Булінг відтепер карається штрафом від 850 грн або громадськими роботами від 20 годин. Якщо булінг вчиняють повторно протягом року або групою осіб, розмір покарання збільшиться до штрафу від 1700 грн або громадських робіт від 40 годин.

Якщо булінг вчинить дитина від 14 до 16 років, відповідатимуть його батьки. До них застосовуватимуть покарання у вигляді штрафу або громадських робіт.

Окремо передбачена відповідальність за приховування фактів булінгу (цькування) для керівників шкіл. Якщо керівник не повідомить поліцію про відомі йому випадки цькування серед учнів, до нього буде застосоване покарання у вигляді штрафу від 850 грн або виправних робіт до одного місяця з відрахуванням до 20 % заробітку.

Батькам та друзям буває дуже складно зрозуміти, що їх діти чи товариші стали жертвами булінгу, адже зазвичай вони нікому не розказують їх про свою проблему. Більшість жертв булінгу – це сором'язливі діти, які бояться говорити про свої хвилювання. Але завжди можна придивитися до зовнішніх ознак та поведінки дитини:

- ✓ Її надсилають електронні листи та повідомлення з погрозами, публікують образливий контент на її сторінках в соц. мережах
- ✓ іграшки та особисті речі поламані та зіпсовані
- ✓ її одяг, зошити та підручники часто брудні та розірвані розірвані
- ✓ можна побачити синці і подряпини на тілі або жувальну гумку в волоссі

Запам'ятайте, якщо у вашого знайомого є ці або інші ознаки – необхідно невідкладно повідомити дорослих про те, що він може бути жертвою булінгу! Булінгу може зазнати будь-яка дитина у школі, але жодна не заслуговує на таке ставлення.

Допомогти жертві булінгу інколи досить просто. Перше, що ти можеш зробити,— **не підтримувати тих, хто знущується**. Твоє ставлення має бути таким, щоб ініціатори булінгу

відчули, що ти не погоджуєшся з тим, що відбувається. Якщо бачиш, що з когось насміхаються, допоможи йому вийти з цієї ситуації, покажи свою підтримку, скажи, що він чи вона не заслуговує на таке ставлення. Люди, яких ображають, часто почуваються самотніми — допоможи їм відчувати, що вони не одні.

Отже, ми поговорили про проблему булінгу в Україні, визначили його ознаки, а також дізналися, чому виникає булінг. Тепер давайте пограємо. Розділімося на 3 команди.

Перша гра називається **«Це – булінг?»**. У ході гри ви спробуєте відрізнити дружні піддражнювання від булінгу.

Доповідач роздає учням склеєні смайлики. Жовтий смайл – не булінг. Червоний – булінг. Далі зачитує ситуації з карток, а учні показують відповідний смайлик (булінг чи не булінг).

Доповідач (підсумовує): Отже, ми побачили, що булінг суттєво відрізняється від типових конфліктів і непорозумінь між друзями або однокласниками. Булінг — це якщо:

- людині завдали болю, принизили фізично або словесно;
- така поведінка повторюється, хоча може статися й один раз;
- це було зроблено навмисно;
- людина, якій заподіяли шкоду, не може сама захистити себе.

А тепер я поділюся з вами секретною формулою, яка допоможе попередити направлену на вас агресію. Цікаво? Формула називається **«stop-talk-walk»**. Мені потрібно 2 бажачих. Хто хоче спробувати?

(Доповідач обирає пару для участі, ділить ролі (агресор і жертва) і зачитує класу правила)

І так, формула **«stop-talk-walk»** дуже проста. Коли булі починає провокувати конфлікт або розпалювати ворожнечу, потрібно виконати три простих кроки:

STOP: Зберігайте спокій! Ввічливо зупиніть кривдника, намагайтесь уникнути сварки. Ні в якому разі не вступайте з ним в бійку.

TALK: Говоріть спокійно і впевнено, покажіть силу духу. Зазначте прямо, що вам не подобається подібне ставлення до себе, і ви не збираєтесь цього терпіти. Повідомте агресора, якщо він не припинить свою поведінку, ви будете змушені повідомити дорослим (вчителям, батькам).

WALK: Якщо є можливість, зробіть вигляд, що вам байдуже і йдіть геть.

(діти починають працювати з формулою: одна вигадує ситуацію і починає зачіпати іншу, в той час як інша з допомогою доповідача спокійно і ввічливо відповідає згідно з формулою. Потім вони міняються ролями і повторюють гру).

Підведення підсумків заняття

Доповідач (просить всіх підвестися і стати в коло):

Отже, ми з вами з'ясували, що називають булінгом, як його розпізнати і що робити в ситуації булінгу. Не треба соромитися зізнатися іншим, що ви страждаєте. Ви можете сказати про це дорослим, яким ви довіряєте, старшим товаришам, вчителям або шкільному психологу. Пам'ятайте, що коли кривдника не зупинити, можуть постраждати інші діти.

Ви маєте знати, що #булутинекруто. Зовсім не круто! Було б набагато ліпше, якби люди замість булінгу робили щось добре один для одного. Давайте об'єднаємося в єдине ціле – в паутинку на знак того, що ми разом виступаємо проти булінгу.

(Доповідач дає учням клубок і просить у довільному порядку передавати його із рук в руки, тримаючи частину нитки в собі, поки не обплутає усіх дітей).

Урок «Стоп булінг» для учнів 9-11 класів

Мета: вироблення нульової толерантності до проблеми булінгу, розвиток співчутливого ставлення до жертв насилля, навички надання і отримання допомоги

Тривалість: 45 хв.

Обладнання і матеріали:

- комп'ютер, проектор для перегляду відео;
- фліпчарти (ватмани) та маркери для роботи в групах;
- відеоролики (1-2) для різних вікових груп;
- папір, олівці або ручки
- роздаткові матеріали (буклети, плакати, наліпки, карточки для комунікації)

План уроку

1. Вправа «Метод розстановки сил» (зробити на перерві перед початком уроку)
2. Перегляд відеороликів про булінг (10 хв.)
3. Обговорення теми (15 хв.)
4. Робота в групах «Розробка стратегії боротьби з булінгом» для (10 хв.) та презентація групової роботи (по 5 хв.)
5. Підведення підсумків заняття та запрошення приєднатися до флешмобу #булитинекруто (5 хв.)

Метод розстановки сил

Перед початком уроку попросіть кожну дитину на аркуші паперу написати прізвища чотирьох дітей, з якими вона хоче сидіти поруч за партою. А також прізвище того, кого вона вважає своїм найкращим другом. Отриману інформацію передайте вчителю. Коли вчитель проаналізує результати, то легко помітить, кого з дітей «забули», не згадали зовсім. Цей метод має назву «розстановка сил». Завдяки йому можна дослідити комунікацію в колективі й дізнатися, хто в класі жертва, хто агресор, хто є неформальним лідером, а від кого відвернулися однолітки.

Доповідач (заходить до класу, де сидять учні, і коли всі зайдуть до класу – зачиняє двері і на дверях вішає плакат з червоним знаком «STOP БУЛІНГ»): Відтепер наш клас – зона, вільна від булінгу. Ми ж не впустимо злих булі до класу, правда?

(Представляється і починає урок): Доброго дня! Мене звати..., я І сьогодні ми з вами поговоримо про булінг. Як ви вважаєте, що таке булінг (цькування)?

(просить дітей пояснити, як вони розуміють поняття «булінг»).

Так, дійсно, кожен з вас має рацію. Якщо підсумувати усе що ми сказали, виходить, що булінг – це агресивна і вкрай неприємна свідома поведінка однієї дитини або групи дітей стосовно іншої дитини, що супроводжується фізичним або психологічним насильством.

Я пропоную нам подивитися декілька відеороликів, в яких розповідається про шкільний булінг і ми побачимо, як же він виглядає. Адже деколи ми можемо навіть не розуміти, що те, що відбувається з нами – це булінг.

(дивляться відеоролики)

Відеоролики

https://www.youtube.com/watch?v=ztaXThOA_lc
https://www.youtube.com/watch?v=9Nh4_pYHnfA
<https://www.youtube.com/watch?v=Zfp7NCmU9zw>
<https://www.youtube.com/watch?v=UD4yFexFzhl>

Обговорення теми

Доповідач: Отже, щойно ми з вами переглянули два відео-ролики, які висвітлюють проблему булінгу серед школярів. Далі пропоную обговорити підняті в мультфільмах теми та трохи більше дізнатися про таке явище, як булінг.

Ситуація з булінгом в Україні доволі невтішна. Статистика свідчить, що 67% дітей стикалися з булінгом в тих чи інших проявах (були жертвою або свідком), а 40% постраждалих від цькування ні з ким не ділилися проблемою і не зверталися за допомогою.

Види булінгу досить різноманітні:

- ✓ Фізичний (завдання ударів, штовхання, пошкодження або крадіжка власності)
- ✓ Економічний (крадіжки, пошкодження чи знищення одягу та інших особистих речей жертви, вимагання грошей тощо).
- ✓ Психологічний (обзивання, глузування або висловлювання, якими ображається стать, раса або національність, виключення інших із групи чи розповсюдження пліток або чуток)
- ✓ Сексуальний (принизливі погляди, жести, образливі рухи тіла, фотографування та відео зйомки у переодягальнях, сексуальні погрози та жарти).
- ✓ Кібербулінг (образливі повідомлення з погрозами, відредаговані фотографії, блокування акаунтів, навіть шантаж).

Багато хто не надає булінгу вагомого значення. Але насправді це не просто пустощі або грубість, а особлива форма взаємин, яка за відсутності своєчасної реакції переростає в насильство.

18 грудня 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)». 228 народних депутатів проголосували за проект Закону №8584, яким вдалося закріпити поняття булінгу (цькування) та відповідальність за його вчинення. В Законі йдеться, що булінг може вчинятися не лише учнями стосовно інших учнів, а також учнями стосовно учителя або вчителем щодо учня. Серед його ознак: повторюваність (адже одноразовий прояв неприязні не буде вважатися цькуванням); наявність сторін «агресор-потерпілий-свідок» у діянні; наслідки для постраждалого у вигляді фізичної або психологічної шкоди.

Отже, булінг відтепер **карається штрафом від 850 грн або громадськими роботами від 20 годин**. Якщо булінг вчиняють повторно протягом року або групою осіб, розмір покарання збільшиться до **штрафу від 1700 грн або громадських робіт від 40 годин**.

Якщо булінг вчинить неповнолітній від 14 до 16 років, **відповідатимуть його батьки**. До них застосовуватимуть покарання у вигляді **штрафу або громадських робіт**.

Окремо передбачена відповідальність за приховування фактів булінгу (цькування) для керівників шкіл. Якщо керівник не повідомить поліцію про відомі йому випадки цькування серед учнів, до нього буде застосоване покарання у вигляді **штрафу від 850 грн або виправних робіт до одного місяця з відрахуванням до 20 % заробітку**.

Доповідач: Як ви вважаєте, чому діти стають агресорами?

(попросіть дітей пояснити їхню думку і підводить)

Причинами частих проявів агресії та цькування інших дітей можуть бути бажання звернути на себе увагу, мати авторитет серед однолітків; потерпання від насильства у власній сім'ї; психологічна схильність до агресії, нездатність контролювати свій гнів; в окремих випадках – самозахист, побоювання стати жертвою булінгу з боку інших.

Право на захист дітей від булінгу регламентується як на міжнародному рівні, так і на рівні держав. Так, згідно з **Конвенції ООН про права дитини**, дитина має право на захист від незаконного посягання на її честь і гідність. **Конституція України в статті 52** передбачає наявність у дітей рівних прав незалежно від походження, а також від того, народжені вони у шлюбі чи поза ним. Водночас **Закон України «Про охорону дитинства»** гарантує дітям право на захист від усіх форм насильства – фізичного і психічного, образи, недбалого і жорстокого поводження з нею. Це ж саме право та безпечні умови навчання гарантоване учням і в **Законі України «Про освіту»**. Під час перебування дитини у школі реалізацію цього права забезпечує школа.

В кожній країні існують свої власні методи боротьби з булінгом. До прикладу, Уряд Австралії реалізує програму Bullying No Way у школах країни. Вони розроблені також мобільні додатки для дітей різного віку, які вчать емпатії та надають поради щодо протидії булінгу. А в середній та початковій школах Китаю було розпочато кампанію з протидії булінгу, в рамках якої у школах будуть створені комісії з протидії булінгу. Вони займатимуться попередженням та розслідуванням випадків булінгу; також буде встановлено покарання за різні види булінгу. Найефективнішим інструментом боротьби з булінгом в Великобританії визнано «очну ставку» агресора з жертвою за участю медіатора (психолога або педагога).

Отже, про проблему булінгу в Україні ми поговорили. Далі ми пропонуємо перейти до роботи в групах. Зараз ми з вами спробуємо розробити стратегію протидії булінгу.

Розробка стратегії боротьби з булінгом

(Доповідач ділить учнів на 4 групи. Кожній з них дається фліпчарт (ватман) та маркери і пропонується придумати, що можна робити для того, щоб побороти булінг на різних рівнях.)

Група 1 «Як заходи з протидії булінгу можна впровадити на рівні держави?» (державна влада)

Група 2 «Які заходи з протидії булінгу можна впровадити на рівні школи (керівництво, вчителі)

Група 3 «Які заходи з протидії булінгу можна впровадити на рівні класу (всередині)

Група 4 «Які заходи з протидії булінгу може робити кожен учень (індивідуально)

(Учні обговорюють тему та записують найдоцільніші на їх думку заходи. Після того, як завдання буде виконане, представник від кожної команди презентує роботу групи.)

Підведення підсумків

Доповідач: Сьогодні ми з вами поговорили про дуже гостру і важливу проблему суспільства. Хочу сказати найголовніше: ми всі – учасники процесу булінгу, чи як агресор, чи як жертва, чи як спостерігач. І ми маємо про це говорити, маємо діяти, а не стояти осторонь. Тому запрошуємо всіх приєднатися до всеукраїнського флешмобу в соц мережах і показати всім, що - **#булутинекруто**. Зовсім не круто! Буде набагато ліпше, якщо люди замість булінгу робитимуть щось добре один для одного.

(Доповідач розповідає дітям, як можна долучитися до флешмобу).